

Predgovor

Spis pod naslovom Περὶ κόσμου, poznatiji u latinskoj inačici kao *De mundo*, prenosio se pod Aristotelovim imenom s ostalim njegovim djelima. Kao što je poznato, Aristotel (384.–322. pr. n. e.) je neko vrijeme bio učitelj Aleksandru Makedonskom, a ovaj spis upućen je „Aleksandru“ (1, 391b1) kojega se naziva „najboljim vođom“ (1, 391b6), pa je teško odoljeti zaključku da se radi o tekstu koji je veliki filozof napisao velikom osvajaču. Štoviše, u spisu se izlaže nauk koji uglavnom jest aristotelovski, s brojnim tehničkim izrazima i distinkcijama koje se mogu naći u Aristotelovim autentičnim djelima. K tomu, malo je mjesta koja nedvojbeno upućuju na to da autor spisa nije mogao biti Aristotel, pa ne čudi što se ovaj spis sve do renesanse smatrao autentičnim te što i danas postoje učenjaci koji brane njegovu autentičnost. No većina stručnjaka ipak smatra da se radi o spisu koji nije napisao sam Aristotel, već neki nepoznati autor koji je živio nakon Aristotela, zbog čega se uz naslov *O kozmosu* obično kao autor navodi „Pseudo-Aristotel“.

Spis *O kozmosu* razmjerno je kratak. Obasiže jedanaest stranica u Bekkerovu referentnom izdanju Aristotelovih djela (sv. 1, str. 391–401) i broji nešto više od 7000 riječi. Sadržajno, radi se o spisu prirodoslovne i bogoslovne tematike. Prirodoslovni dio obuhvaća kozmologiju, geologiju, geografiju i meteorologiju, dok bogoslovni dio sadrži analoško objašnjenje odnosa boga i kozmosa te potvrdu jedinstva boga kroz opravdanje tradicionalnih Zeusovih epiteta i još nekih imena koja mu autor pripisuje. Stilski, spis *O kozmosu* predstavlja kombinaciju suhoparnih kompendijskih dijelova (2., 3. i 4. poglavlje) te vrlo učene i jezično izbrušene proze s filozofskim aspektima (5. poglavlje), didaktičkim elementi-

ma (6. poglavlje) i religioznom senzibilitetom (7. poglavlje). Žanrovski, spis pripada popularno-filozofskoj literaturi karakterističnoj za helenističko i rimsko doba; spis je istodobno nagovor na filozofiju i prikaz peripatetičke kozmologije i teologije.

U uvodu koji slijedi izloženo je više o sadržaju i ciljevima spisa *O kozmosu*, kao i o njegovu autorstvu i dataciji te stilu, žanru i recepciji. U uvodu je rečeno nešto i o grčkom tekstu, prijevodu i bilješkama u knjižici koja je pred čitateljem, nakon čega slijede bibliografija i kratki pregled sadržaja spisa *O kozmosu*. Na kraju knjige je popis odstupanja od Lorimerova kritičkoga izdanja grčkoga teksta.

S ovim spisom susreo sam se prvi put tijekom studija, a ozbiljniji rad na njemu započeo sam 2009. godine, kad je nastala i najranija verzija hrvatskoga prijevoda. Iako sam taj rad više puta prekidao i ponovno nastavljao, ne čini mi se da bih ga u skoroj budućnosti mogao završiti. Uz knjižicu koja je pred čitateljem, najvažniji rezultat moga bavljenja ovim spisom je knjiga *Pseudo-Aristotle: De mundo (On the Cosmos). A Commentary* koju sam uredio s Georgeom Karamanolisom sa Sveučilišta u Beču i objavio u izdanju Cambridge University Pressa početkom godine. Budući da su obje knjige rezultat istog istraživačkog pregnuća, stanovita preklapanja su neizbježna i na njih neću posebno upućivati.

U Zagrebu, listopada 2021.

P. G.